

STERIJINO POZORJE

55. Sterijino pozorje
Selekcija nacionalne drame

Novi Sad, 15. mart 2010.

Selektorka:
Ana TASIĆ

U selekciji nacionalne drame 55. pozorja, koju čini sedam predstava, preovlađuju produkcije savremenih domaćih tekstova. Samo je jedna nastala na osnovu klasike, mada je i tu reč o savremenoj klasici (*Banović Strahinja* Borislava Mihajlovića – Mihiza). Specifičnost ovogodišnje selekcije je to što tri predstave dolaze iz inostranstva (Zagreb, Ljubljana, Istanbul), dok su, među domaćim učesnicima, dva pozorišta na mađarskom jeziku, odnosno (samo) dve predstave se igraju na srpskom jeziku. Ova neobičnost selekcije nacionalne drame, između ostalog, rezultat je izuzetno oskudne produkcije u Srbiji, u pogledu umetničkih dometa, odnosno kvaliteta scenskog izraza, inovativnosti rediteljskih poetika, promišljenosti tumačenja domaće drame. Ovo je, naravno, opšti zaključak koji se ne odnosi na predstave koje su ušle u širi izbor ovogodišnje selekcije.

U utvrđivanju opštih, zajedničkih odrednica programa nacionalne drame 55. pozorja, jasno se primećuje to da, u formalnom pogledu, sve predstave, bez izuzetka, karakterišu fragmentarnost, odsustvo linearnog narativa, a često i stabilnih likova. Na ruševinama tradicionalno, aristotelovski definisanih, radnje, strukture, likova, svi autori traže adekvatniji izraz, savremen i prilagođen promenama u okruženju. Ova formalna osobenost predstava bitna je i u idejnom smislu, odnosno, forma je, u određenoj meri, u funkciji sadržaja predstava – izražavanja totalne dezorijentacije, shizoidnosti savremenog čoveka, kao i njegovih pokušaja da se pronađu značenja, struktura, nov sistem vrednosti. Dakle, u vezi s tom formalnom osobenošću predstava jeste i njihova tematska opredeljenost – sve one se, veoma kritički i analitički, bave različitim aspektima življenja u savremenom svetu, lokalno/konkretno ili globalno/univerzalno određenom. Pri tome, autori predstavljaju društveno-političke, odnosno intimno-univerzalno-filozofske aspekte današnjeg života. A problemi po kojima ove predstave nemilosrdno kopaju jesu realnost društvene tranzicije, odnosno uklapanje u nove, (post)kapitalističke premise društvenog funkcionisanja, koje podrazumeva niz nesigurnosti i strahova, od gubitka posla do raspada porodice (*Generalna proba samoubistva*, *Barbelo*, *Čekaonica*), zatim, uslovi i posledice života u bezličnom potrošačkom društvu (*Pomorandžina kora*, *Barbelo*, *Čekaonica*), nacionalizam, pseudopatriotizam, manipulacija religioznim osećanjima, raskopavanje mitova i tradicije (*Banović Strahinja*, *Brod za lutke*, *Sardinija*). U ovogodišnjem programu nacionalne drame eskapizma i laganih tema nema, sve predstave, vrlo direktno, konfrontiraju gledaoca s istinom, sirovom i brutalnom, ali i, valjda, kasnije, oslobađajućom, katarzičnom.

Predstave koje nisu iz srpskih pozorišta, *Barbelo*, *o psima i djeci*, *Generalna proba samoubistva* i *Brod za lutke*, karakteristične su po apartnim, visoko estetizovanim rediteljskim pristupima, u velikoj meri provokativnijim u odnosu na njihova prethodna tumačenja, na našim scenama. Za ovogodišnju selekciju nacionalne drame, karakteristično je i to da četiri predstave iz Srbije nisu tzv. velike produkcije, nastale na velikim scenama najafirmisanijih pozorišta (Beograda i Novog Sada). Dve su multimedijalne produkcije pozorišta na mađarskom jeziku, Novosadskog pozorišta i Pozorišta "Deže Kostolanji" (*Pomorandžina kora* i *Sardinija*), jedna dolazi s male scene Ateljea 212 (*Čekaonica*), a jedna iz Narodnog pozorišta u Subotici (*Banović Strahinja*). U vezi s tim, predstave iz Srbije nisu skupe produkcije, naprotiv, vrlo su skromne, u pogledu materijalnih troškova. *Čekaonica* i *Banović Strahinja* su na tragu koncepta *siromašnog pozorišta*, u smislu Grotovskog ili Bruka, realizovane gotovo

bez scenografije, uz minimalne materijalne zahteve. Ova činjenica treba da bude ohrabrenje autorima, u pogledu toga da za stvaranje umetnički vrednih dela nisu neophodni visoki troškovi, što je neobično bitno u ovim prelaznim, finansijski kriznim vremenima.

BARBELO, O PSIMA I DJECI, tekst Biljana Srbljanović, režija Paolo Mađeli, Gradsko dramsko kazalište "Gavella" Zagreb (Hrvatska)

Mađelijevo (Magelli) scensko čitanje drame Biljane Srbljanović određuju vanredna poetičnost, elegancija, čistota rediteljskog postupka, redukcija znakova i fokusiranost na ekspresivnu igru glumaca, svedenu, a prodornu, oslobođenu suvišnih gestova. Jednostavnim promenama osvetljenja, korišćenjem video-bima koji efektno služi u izražavanju podsvesti likova, minimalističke, funkcionalne, emotivne muzike, kao i veoma sugestivnom igrom glumaca, postignuta je autentičnost scenskog čitanja. Predstava je doživela značajne dramaturške intervencije, u odnosu na tekst kao i na praiizvedbu u režiji Dejana Mijača, čime su postignute veća koherentnost i zgusnutost radnje. Mađeli je jasno, razgovetno i poetski potentno prikazao filozofsko-antropološku, kao i društveno-političku problematiku koju Srbljanovićeva u drami tretira.

BROD ZA LUTKE, tekst Milena Marković, režija Aleksandar Popovski, Slovensko narodno gledališče Ljubljana (Slovenija)

Ovu interpretaciju verovatno najbolje drame Milene Marković definišu ležerna stilizacija, pomeranje ka žešćoj karikaturi likova i radnje, redukcija tragičnosti i emocija, a naglašavanje grotesknih aspekata radnje. Popovski je pronašao niz posebno maštovitih rešenja, lucidno je iskoristio scenografiju, tečno je koketirao s mogućnostima njene transformacije. Demistifikacija bajki, njihovo naličje i večita, neizbrisiva potreba za ljubavlju, prikazani su neobičajeno precizno i čisto, za šta su zaslužni i svi glumci, čija je igra opčinjavajuće uverljiva, homogena, jednostavna, neusiljena.

GENERALNA PROBA SAMOUBISTVA, tekst Dušan Kovačević, režija Nurulah Tundžer, Gradsko pozorište Istanbul (Turska)

Čitanje *Generalne probe samoubistva* reditelja Nurulaha Tundžera značajno se razlikuje od rediteljskog tumačenja Dušana Kovačevića – praiizvedbe ovog teksta u beogradskom Zvezdara teatru. Istanbulsku predstavu karakterišu posebna vizuelna elegancija, jednostavna, a efektna poetičnost koju stvara uzbudljiva kombinacija scenografskog minimalizma, upotrebe video-snimaka, suptilne koreografije, senzualne muzike. Cugovi i reflektori su osnovni scenografski elementi, u pozadini se nalazi veliko platno na kome se emituju poetične, nežne sekvence noćnih, morskih pejzaža, kao i različiti, asocijativni crteži, što sve doprinosi posebnoj uzbudljivosti atmosfere. Takav koncept scene bogat je izvor zanimljivih scenskih rešenja, pri čemu je duboko integrisan u značenja radnje koja, između ostalog, problematizuje odnos pozorišta i života. Kovačevićev tragikomičan pogled na napore čoveka da opstane u sistemu koji ga lomi, ispisan je u jednom poetskom, likovno potentnom maniru, dajući, pri tome, drugačiji, liričniji pogled na najnoviji tekst ovog pisca.

BANOVIĆ STRAHINJA, tekst Borislav Mihajlović – Mihiz, režija Andraš Urban, Narodno pozorište/Narodno kazalište/Népszínház Subotica

Urbanovo čitanje Mihizove psihološke/egzistencijalističke/pseudoistorijske drame ogoljeno je i direktno, emotivno prodorno, snažno, stilski homogeno i koherentno, a tematski aktuelno i dalje aktuelizovano, imajući u vidu naš večiti problem ostrašćenog nacionalizma, ksenofobije, pseudopatriotizma, političke manipulacije nacionalnom istorijom, mitovima, religijom. Jasno prateći tokove pišćevih ideja, reditelj likove drame baca u rupu, prostor koji podseća i na ring, čime se efektno, simbolički, utvrđuje činjenica propasti, ali i bitnost borbe, ratova, agresivnosti, u životima aktera. Gledaoci su smešteni vrlo blizu izvođača, malo

iznad scene, sa svih strana ih okružuju, čime se i oni uvlače u radnju, redukuje se njihova pasivnost, odnosno pojačava emotivna recepcija. Predstavu definišu i prisustvo niza novih motiva, značenjsko osavremenjivanje drame, reference na savremene oblike društvene agresije, poseban fokus na manipulaciji religioznim osećanjima itd.

POMORANDŽINA KORA, tekst Maja Pelević, režija Kokan Mladenović, Novosadsko pozorište / Újvidéki színház

Mladenovićevo čitanje *Pomorandžine kore*, kao i Mađelijev *Barbelo*, uključuje značajna dramaturška, strukturalna pomeranja u odnosu na tekst (i u odnosu na praizvedbu teksta, u režiji Gorana Markovića). Ponavljanje, kao određujuća forma dramaturško-rediteljskog postupka, scenski je delotvoran, simbolički potentan način da se iskaže bitnost problematike kojom se predstava bavi – opsesija telesnim izgledom, različiti strahovi od neuspeha u društvu, pucanje stabilnosti porodičnih odnosa, opšta usamljenost, otuđenje itd. Izvanredna preciznost, posvećenost i ogromna energija igre glumaca zaslužni su za potpunu uspešnost ove multimedijalne, radikalno stilizovane predstave.

ČEKAONICA, tekst Boris Liješević i Branko Dimitrijević, režija Boris Liješević, Pozorište Atelje 212 Beograd, Kulturni centar Pančevo

Tekst, čiji su autori Boris Liješević i Branko Dimitrijević, u Srbiji je prvi, zvanični slučaj *verbatim* drame, kao baze za *verbatim* pozorište. Reč je o obliku dokumentarnog dramskog teksta koji je nastao adaptacijom niza razgovora autora s realnim ljudima, koji su otkrili svoja stvarna, autentična iskustva o suočavanju s posledicama društvene tranzicije (gubitak posla, sećanja na devedesete godine, čežnja za sigurnijim životom). Koncept predstave je osoben, u njoj nema klasičnih, aristotelovski definisanih likova, ni linearne radnje, već njihovih fragmenata, koji formiraju živopisan mozaik egzistencije u današnjoj Srbiji. Scena predstave je sasvim prazna i pusta, iluzija je proterana, čak i stolice na kojima glumci sede ili leže su stolice pozorišta, na koje je smeštena i publika. To potpuno ogoljavanje igre, ukidanje iluzije i neposredno suočavanje gledaoca s bitnim pitanjima koja se u predstavi postavljaju, podrazumevaju društveno-politički značaj, jer direktno problematizuju postpetooktobarsko društvo, na umetnički vredan način.

SARDINIJA, tekst Ištvan Besedeš, režija Andraš Urban, Pozorište "Deže Kostolanji" / Színház Kosztolányi Dezső Subotica

Predstava je nastala prema savremenom tekstu Ištvana Besedeša (pisca iz Sente), fragmentarnoj, apсурdnoj, filozofskoj drami s elementima izrazito grotesknog, nadrealističkog humora. Radnja se dešava u zatvoru, pri čemu se prepliće nekoliko tokova: čeka se dolazak predsednika, pojavljuje se jedan Nepoznati za koga ostali likovi misle da je Mesija (a ispostaviće se da je pijani kormilar), priprema se pozorišna predstava itd. Ovi narativni tokovi daju okvire za pokretanje različitih diskusija – o smislu egzistencije, nevinosti, grehu, krivici, protoku vremena, telesnosti i duhovnosti, kažnjavanju, funkciji i estetici pozorišta, državnom sistemu, politici, vlasti itd. Rediteljsko čitanje Besedeševog teksta je posve specifično, forma predstave je složena i nesvakidašnja, pa je, u tom smislu, značajna za razvoj scenskog jezika u našem pozorištu. U predstavi se višeznačno upotrebljava tehnologija (video-prenos, mikrofoni), što ima brojna značenja, na formalnom i na idejnom nivou. Ta vrsta radikalne tehnologizacije i teatralizacije rastvara pozorišni mehanizam i indirektno postavlja pitanja o odnosu žive i medijativizovane igre, prirodi živog, kao i medijskog izvođenja. Na značenjskom planu, tako se pokreću pitanja o društvenom nadzoru i kontroli, bezličnosti sistema, kao i o otuđenju ljudskog bića, u okolnostima ogromnog društvenog uticaja tehnologije i novih medija. Za ovu vrstu savremenog pozorišta, za koje se može reći da pripada postdramskom izrazu (kako ga je definisao Hans-Tis Leman), uobičajeno je da se gledaoci izlažu multiplim,

simultanim slikama i radnjama, u različitim medijima. To stvara difuziju njihovog fokusa, traži ozbiljnije, aktivnije, posvećenije tumačenje predstave. Ova vrsta izraza ruši temelje teatarskog pristupa koji podrazumeva stvaranje iluzije i identifikacije s likovima. Promene u korišćenju medija, žanra i stila izvođenja u *Sardiniji*, traže od publike tumačenje bazirano na razumevanju veza između različitih izvora i materijala, a ne emotivnu reakciju. Ova dehijerarhizacija pozorišnih sredstava protivreči tradiciji koja je težila izbegavanju zbrke i uspostavljanju harmonije i razumljivosti. To znači i ukidanje klasičnog estetskog ideala organskog povezivanja elemenata i vodi do toga da se istovremeno mora paziti na pojedinačno i na celinu. Publika se namerno želi ostaviti (delimično) zbunjenom, kako bi aktivnije interpretirala i stvorila vlastite strukture značenja. Zbog zahteva za povećanu aktivnost gledalaca, u procesu tumačenja radnji na sceni, ovaj radikalni raskid s tradicionalnom dramskom linearnošću uključuje i određenu društveno-političku angažovanost, ma koliko taj pojam bio diskutabilan i porozan u ovom vremenu raznoraznih (post)post-izama.

Kriterijumi selekcije, pregled produkcije

U izboru predstava, prioritet su imale provokativne scenske realnosti, idejno bogata rediteljska tumačenja tekstova. Kvalitet teksta nije bio dovoljan po sebi, ako njegovo scensko čitanje nije autentičnije ostvareno. U tom smislu, predstave koje su realizovane na osnovu zaista vrednih, savremenih ili klasičnih, tekstova, koje Sterijino pozorje svakako treba da promoviše, ali nisu, u scenskom tumačenju, umetnički bitnije, nisu ni ušle u selekciju. S druge strane, u program su uključene predstave umetnički superiornijih rediteljskih poetika, gde je izvođenje posebno kreativno, u formalnom, stilskom, dramaturškom pogledu.

Od pedeset devet pogledanih predstava, od 15. marta prošle do 15. marta ove godine, napravljen je prvo širi izbor od dvadesetak, među kojima su, pored izabranih, bile i *Terapija Ateljea 212*, *Metak za sve* HKD teatra iz Rijeke, zatim *Elektra* Narodnog pozorišta Vršac, *Pokojnik* Narodnog pozorišta Beograd, *Gospođa ministarka* Narodnog pozorišta Niš, *Gamma Cas* Narodnog pozorišta Zrenjanin, *Safe House* Narodnog pozorišta Subotica, *Balon od kamena* i *Ženidba i udadba* Narodnog pozorišta Banja Luka, *Bizarno* Bosanskog narodnog pozorišta Zenica.

Mogu se izdvojiti tri segmenta u okviru produkcije nacionalne drame. Prvi čine predstave nastale u Srbiji, na osnovu savremenog domaćeg teksta. Jedan od osnovnih postulata Pozorja jeste stimulisanje i podrška produkciji savremene drame, pa je ovaj segment, verovatno, najznačajniji. U jednogodišnjem periodu, na profesionalnim scenama Srbije izveden je prilično velik broj tekstova naših savremenih pisaca, pri čemu je većina praižvedbi. Na srpskim scenama bilo je čak trideset tri praižvedbe tekstova savremenih domaćih pisaca (možda i koja više, ako nismo sve registrovali)! Pri tome, u grupi prvi put izvedenih dela preovlađuju mlađi pisci. To su tekstovi Stevana Koprivice, Gorana Markovića, Branka Dimitrijevića, Nebojše Romčevića, Bratislava Petkovića, Ištvana Besedeša (pisci srednje generacije), zatim Dušana Spasojevića, Filipa Vujoševića, Milene Bogavač, Maje Pelević, Aleksandra Radivojevića, Jordana Cvetanovića, Milice Piletić, Željka Hubača, Ane Lasić, Igora Marojevića, Đorđa Milosavljevića, Radmile Smiljanić, Zoltana Mezeija, Ljubičke Stojanović, Jelene Đorđević, Miloša Jakovljevića, Jelene Paligorić, Olge Dimitrijević. Kad se ima u vidu drastična svedenost produkcije u ovoj sezoni, zbog opšte finansijske krize, ovaj broj je posebno impresivan.

Drugi segment čine predstave nastale u Srbiji, na osnovu naše klasične drame. U ovoj grupi je odgledano četrnaest predstava. Jasno je da je mnogo veći broj predstava nastao prema savremenim domaćim tekstovima nego prema domaćim klasicima – oko tri puta više predstava prema savremenim tekstovima. U ovoj grupi najbrojnije su postavke Nušićevih tekstova: *Gospođa ministarka*, *Pokojnik*, *Sumnjivo lice*, *Kirija*, *Ujež*. Pored Nušića, bilo je predstava nastalih na osnovu komada Sterije Popovića, Ace Popovića, Đorđa Lebovića i Aleksandra

Obrenovića, Danila Kiša, Ljubomira Simovića, Mihiza. U selekciji predstava klasičnih tekstova, prioritet su imala savremena čitanja klasika, odnosno njihova aktuelizacija, rediteljska inovativnost, čitanje tradicije na izazovan i kreativan način koji komunicira s našim vremenom.

U trećoj grupi su predstave izvedene na scenama van Srbije, savremene i klasične. Videli smo dvanaest ovakvih predstava, pri čemu je većina s prostora bivše Jugoslavije, ali ima i drugde. Osim predstava koje su ušle u ovogodišnju selekciju, gledali smo i predstave *Putujuće pozorište Šopalović* iz Tokija, francuskog reditelja Prospera Disa (teatar Black Tent), *Profesionalac* Nacionalnog turskog teatra iz Istanbula, zatim *Bačka-Balkan*, predstavu iz Beča, nastalu na osnovu tekstova Ota Tolnaja (Teatro Caprile, reditelj Andreas Kosek), *Grobnica za Borisa Davidovića* pozorišta iz Prijedora. Na sceni Narodnog pozorišta Banja Luka bile su čak tri predstave po prema domaćim tekstovima, dva savremena – mjuzikl *Zvijezda je rođena* Branislava Pipovića i Miloša Paunovića i *Balon od kamena-moja sjećanja* Radmile Smiljanić, kao i jednog klasičnog – Sterijine *Ženidbe i udadbe*. U ovom pregledu treba posebno izdvojiti i dve važne praiizvedbe naših tekstova van Srbije, na prostoru bivše Jugoslavije: tekst *Bizarno* Željka Hubača u Bosanskom narodnom pozorištu Zenica (režija Petra Kaukova iz Bugarske), kao i tekst Dušana Spasojevića, *Metak za sve* (HKD teatar Rijeka, režija Nemanja Ranković).

STERIJINO POZORJE
55. Sterijino pozorje
Selekcija nacionalnog pozorišta
Novi Sad, 15. mart 2010.

Selektorka:
Aleksandra GLOVACKI

Propitivanje i provociranje doživljaja stvarnosti jedina su konstanta koju uspevam da detektujem kada je o umetnosti reč.

Stoga mi odrednica da sam zadužena za selekciju 'najboljih predstava domaćih pozorišta rađenih po tekstovima stranih pisaca', kao ni bilo koje drugo uputstvo za upotrebu, nije bila upotrebljiva, jer ne poznajem kriterijume koji predstavu čine najboljom. Festivalna selekcija podrazumeva određeni nivo po svim segmentima predstave, ali da li Ibzenova *Nora* dublje provocira od *Dunda Maroja* (dublje koga, dublje koliko), ili, ko tu mudrije a ko strastvenije propituje... to su ipak pitanja bez mogućeg racionalnog odgovora.

Mojih pet favorita (po datumima premijera):

DUNDO MAROJE, tekst Marin Držić, režija Kokan Mladenović, Kruševačko pozorište

Komedija o sinu razmetnome, čiji je povratak pod očev skut daleko od pobožnog pokajanja, i svedoči samo o opštem licemerju, kome ništa ne može stati na put, propituje biblijski mit o povratku bludnoga sina. Svu iščašenu bratiju koja stvara ovu priču, pisac šalje put Rima da bi ih tamo, na malom prostoru sukobio, tamo gde njihove naravi i karakteri 'van prirodnog staništa' deluju još grotesknije. Reditelj ih, pak, odmah smešta u zatvor, jer ovaj *Dundo* je komedija koju izvode štićenici kazneno-popravnog zavoda. Označivši ih dovoljno jako rešetkama unutar kojih su smešteni, reditelj prestaje da se bavi prevarom kao središnjom temom, pa Držićev miks komedije naravi i karaktera prevodi u tip koji su još Grci prepoznali kao zaseban, onaj koji je smešan zbog apsurdnosti svojih pretenzija, a upravo se to dobija kada vrsni Držićev stil i jezik izvode robijaši, neobrazovani i neskloni ičem duhovnom, a skupljeni sa svih strana lopovske nam domaje.

KOSA, autori Ragni, Rado, Mekdermot, režija Kokan Mladenović, Pozorište Atelje 212 Beograd

To nije veselo i naduvano hipi pleme naivnih šezdesetosmaša, ovde je mahom reč o osveštenim intelektualcima, čiji je vođa razumski uokvireni, iako srčani, profesor filozofije Berger. A razumni intelektualac 21. veka sklon je dijalogu i raspravi mnogo više nego akciji, jer zna da akcije vode paljenju i rušenju, čega se gnuša. Tako i ova *Kosa*, u skladu s vremenom koje ogleda, poziv je na dijalog i programsko sučeljavanje, lista tema koje je neophodno pokrenuti ukoliko se ima savesti, dajdžest izdanje vodiča kroz registar globalnih laži i prevara: delovanje korporacija, svetski ratovi s akcentom na onom u Iraku, osvrt na 68. i njene učesnike, škola i crkva, porodica, odnos bog-sudbina i bog-crkva, zastava, svetska turistička zavera...

DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE, tekst Ivor Martinić, režija Iva Milošević, Jugoslovensko dramsko pozorište Beograd

Drama o Mirjani zapravo je zbir sličica iz života jedne razvedene žene, sa kćerkom u pubertetu, i nekim ljudima iz okoline. Svakodnevica je to potpuno prazna, ali očišćena od banalnosti time što je pojačana do apsurdna. Okolnosti njihovih života nisu ništa drugo do odsustvo ljubavi. Taj život bez ljubavi Mirjana deli sa svima oko sebe. Ko je kriv, mladi pisac ne propituje. Njegova priča podrazumeva da ljubavi u nekim godinama više ne može biti, što je donekle posledica njegove iznimne mladosti, odnekle i slike koju sam život pruža.

BAHANTKINJE, tekst Euripid, režija Stafan Valdemar Holm, Narodno pozorište Beograd

Nema smernica ni putokaza kod Euripida, on samo konstatuje dve osnovne sile života, dionizijsku i apolonijsku; vladavinu razuma i vladavinu nagona. A čovek je osuđen da se čitavog života trudi da ih izbalansira, koristeći silu jedne u borbi protiv one druge, bez dozvole da se i jednoj pusti do kraja. Jer posledice su pogubne. Čitav drugi deo je jezivo otrežnjenje posle zločina, posle blaženog sna nastupio je košmar jave. Nema sentimenta kod Euripida, samo hladno iscrtavanje lanca uzroka i posledica. Pa ko hoće da vidi, videće; ko hoće da čuje, čuće.

NORA, tekst Henrik Ibzen, režija Predrag Štrbac, Narodno pozorište Sombor

Lanci ženskog ropstva mogu biti zlatni, mogu biti firmirani, zapečaćeni džipovima, letovanjima i zimovanjima, ali i dalje ostaju lanci. Kad se nađu vlasnik konta i korisnica kartice – ko kime manipuliše, ko je u zatvoru, ko koga izrabljuje i ko je viđen za emancipaciju... Pitanje koje je Ibzen pre ravo 130 godina postavio, tiče se slobode izbora u braku, samim tim nije samo žensko pitanje. U svakom slučaju, ni danas nije dobilo definitivan odgovor.

Tri pomenuta klasična naslova, BAHANTKINJE, DUNDO MAROJE i NORA, izmeštena su iz vremena, prva dva i s mesta originalnog dešavanja, čime se tematizuje umetnički postupak i dodatno problematizuje doživljaj realnosti. Svaki ponaosob, i na nivou sadržaja, potcrtavaju neke od akutnih problema naše lokalne svakodnevice: (ne)suočavanje s jezivim posledicama kolektivnih euforija, gubljenje granice između merkantilizma i prevare, opšteg lopovluka, kao i sučeljavanje s još uvek otvorenim "ženskim pitanjem" u ovom muškom svetu.

KOSA je direktna, najdoslovnija prozivka savremenog društva, u svojoj ogorčenosti nezainterosovana za estetizaciju. U isto vreme, to je propitivanje modernog mita, svedoci čijeg nastanka su mahom još na broju.

DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE na neki način mi je posebno draga, kao predstavnik novog senzibiliteta, zasnovanog na simultanom opažanju, za koji verujem da najavljuje novu percepciju sveta, sveta viđenog kao zbir – različitih slika, samim tim priča, samim tim istina. S druge strane, 'događanje' se ovde, kako i priliči savremenom diskursu, ne tumači kao 'delanje', pa tako Mirjana stoji kao neki antimit naspram dva mita iz ove selekcije, ujedno i direktno naspram Nore, koja za razliku od nje, dela.

Samo su nijanse odlučile da se u selekciji nisu našle dve predstave: Vinterberg/Rukov, *Proslava*, režija Iva Milošević, Atelje 212 i drama Tene Štivičić, *Svici*, režija Tanja Mandić-Rigonat, takođe Atelje 212.

U najužem izboru bile su i ove: *Igrajući žrtvu* braće Presnjakov, režija Nikola Zavišić, Narodno pozorište Beograd; *Mirisi cimeta* Gaja Vajcmana i Ronija Havera, Bitef teatar; *Ričard na toboganu* po Šekspiru, režija Žanko Tomić, Večernja scena 'Radović'.

Posle nekoliko desetina odgledanih predstava na scenama širom Srbije, posebno raduje pristojan broj relevantnih ostvarenja manje-više u svim mestima van pozorišnih centara. Imam potrebu da izdvojim dve: *Zmijsko leglo* Vasilija Sigareva, režija Nenad Todorović, koprodukcija Narodnog pozorišta u Kosovskoj Mitrovici i Narodnog pozorišta Leskovac, te *Rumunija 21* Peka Štefana, režija Goran Golovko, Narodno pozorište Užice.

Ako svemu dodamo iznimne finansijske neprilike i onemogućenost uobičajenog rada zbog toga, pozorište nam se začuđujuće hrabro bori.

STERIJINO POZORJE

55. Sterijino pozorje

Međunarodna selekcija „Drugo Vi“

Novi Sad, 15. mart 2010.

Selektor:
Nikola ZAVIŠIĆ

Moj zadatak bio je da na smislen način izaberem predstave koje spadaju u internacionalni program festivala Sterijino pozorje za godinu 2010. Program „Drugovi“ ušao je u drugu godinu i sad je u novoj fazi koju nazivam „Drugo Vi“.

Pozorište bi trebalo da bude ogledalo stvarnosti koja nas okružuje. Nekad obično, nekad iskrivljeno, nekad uveličavajuće, ali svakako treba da ponudi odraz nas samih u njemu. Potrudio sam se da moj program upravo to i bude, da predstavlja tu drugu sliku, drugu stranu nas samih. Nešto što nas se tiče. Da bude, dakle, „Drugo Mi“, odnosno u slučaju publike kojoj se pokazuje – „Drugo Vi“. Nadam se će da predstave koje sam izabrao naći svoj put do publike na različite načine.

Ideja mi je bila da se bavim našim najbližim okruženjem i svežom kreativnom energijom u pozorištu našeg „regiona“. Potrudio sam se da dovedem mlade pozorišne snage u punom zamahu svoga talenta, bilo da su u pitanju pisci, reditelji ili glumci, ali koje su već u svojim sredinama prepoznate kao postojeane umetničke vrednosti.

Zajednički element selekcije „Drugo Vi“, (pored regionalnog) jeste i hrabro izražen autorski pečat pri oneobičavanju umetničkog postupka priče koja se priča: bilo da je u pitanju formalno izmeštanje klasika (*Fedra Fitnes* Ištvana Tašnadija iz Mađarske ili *Dom Bernarde Albe* Dijega de Brea iz Slovenije) ili bajkovitost tretmana surove političke realnosti (*Will you ever be happy again* Sanje Mitrović koja nam dolazi iz Holandije, Nemačke i Srbije, *Zagrebački pentagram* Paola Mađelija iz Hrvatske i *20/20* Đanine Karbunariu iz Rumunije).

Posebno mi je drago što ovih pet predstava zaista čine celinu koja, iz perspektive naše pozorišne stvarnosti, donosi svež i zanimljiv pozorišni jezik, uzbudljiv i raznovrstan, multietnički i multilingvalni (u mnogim predstavama govori se po nekoliko jezika) ali koji nas se zaista na ovaj ili onaj način – tiče.

ZAGREBAČKI PENTAGRAM, Igor Rajki (*Pljačka*), Filip Šovagović (*Zona snova*), Nina Mitrović (*Javier*), Damir Karakaš (*Skoro nikad ne zaključavamo*), Ivan Vidić (*ZOO*), režija Paolo Mađeli, Zagrebačko kazalište mladih (Hrvatska)

Novo, zanimljivo viđenje savremene hrvatske stvarnosti u omnibusu od pet kratkih priča. Prvi put je na hrvatskoj pozornici povezano pet tekstova različitih savremenih hrvatskih autora u jednu predstavu. Svaka priča obrađuje različitu temu i bavi se bedom, poremećenim odnosima, sukobima želja i mogućnosti junaka o kojima govori, ali na vrlo specifičan, duhovit i bajkovit način. Zagreb i njegovi stanovnici (različitih društvenih slojeva i političkih profila) osnovna su nit priče i publika skače iz jedne u drugu situaciju vođena zaista umešnom rukom proslavljenog reditelja Paola Mađelija (Magelli).

DOM BERNARDE ALBE (*Hiša Bernarde Albe*), tekst Federiko Garsija Lorka, režija Dijego de Brea, Slovensko ljudsko gledališče Celje (Slovenija)

Snažno i sugestivno, gotovo sasvim asketski mladi reditelj Dijego de Brea, sa sjajnim ansamblom Slovenskog ljudskog gledališča u Celju, uspeo je da pred publiku donese dobro poznatu Lorkinu tragediju na sasvim nov i uzbudljiv način, nabijen dramskom tenzijom i emocijama. Iako je tekst radikalno izostavljen (predstava gotovo da je neverbalna!), reditelju i ansamblu je pošlo za rukom da pokažu punu tragediju žena iz doma Bernarde Albe na vrlo nesvakidašnji način, i

igru punu strasti koja uvek ostaje savršeno tačno fokusirana i gotovo koreografski precizna, i na taj način prodire dublje u svest publike nego što bi u klasičnoj tekstualnoj interpretaciji.

20 per 20, autor i reditelj Dianina Karbunariu, Yorick Stúdió, Trgu-Mureš & dramAcum, Bukurešt (Rumunija)

Dianina Karbunariu (Gianina Cărbunariu) je u Rumuniji dobro poznata spisateljica i rediteljka mlađe generacije, a ovo je prvi put da se predstavlja domaćoj publici, i to vrlo interesantnom predstavom koja trojezično govori o jednom nama nepoznatom događaju u rumunskom gradu Trgu-Mureš, koji je naseljen pretežno mađarskim življem. Naime, u martu 1990. izbili su međuetnički sukobi Rumuna i Mađara, poznati kao „Crni mart“. Na obe strane bilo je povređenih i žrtava, a nikad nije bilo zvanične verzije događaja, to jest zbog čega se sve desilo. Cela situacija pada u vreme rasula i interregnuma posle pada vlade Nikolae Čaučeskua, i to priču čini još tvrđom i surovijom. Autorka teksta pošla je od intervjuisanja stvarnih učesnika u događaju, a onda u radu s rumunskim i mađarskim glumcima, na vrlo upečatljiv i originalan način, sačinila rekonstrukciju priče o sukobu koja po mnogo čemu podseća na ono što se nama dešavalo poslednjih dvadesetak godina, a čije posledice na svojoj koži i te kako osećamo i danas.

PHAIDRA FITNESS (Fedra Fitnes), autor i reditelj Ištvan Tašnadi, KoMa & ALKA.T Companies Budimpešta (Mađarska)

Potresna tragična priča o Fedri i Hipolitu, neuzvraćenoj ljubavi, kleveti i ljubomori u konceptu mađarskog pisca i reditelja mlađe generacije Ištvana Tašnadija biva smeštena u pravi fitnes centar, gde su i glumci i publika sukobljeni s potpuno ne-pozorišnim okruženjem koje bi trebalo da simbolizuje večnu ljudsku težnju za mladošću i snagom (suprotno starenju i propadanju). Na veoma duhovit i istovremeno potresan način, ovaj daroviti autor uspeo je da uz pomoć fantastičnog glumačkog ansambla (nekoliko istaknutih članova trupe Kretaker Arpada Silinga), predvođenog senzacionalnom Ester Čakanji, spoji nespojivo i napravi veoma hrabru predstavu koju je publika na mnogim evropskim festivalima veoma volela.

WILL YOU EVER BE HAPPY AGAIN, autor i reditelj Sanja Mitrović, Centar za kulturnu dekontaminaciju Beograd & hetveem theatre Amsterdam & Stand Up Tall Productions Amsterdam (Holandija)

Domaća Holanđanka, performerka, glumica, kompletan pozorišni autor sve zapaženijeg imena u evropskim pozorišnim okvirima – Sanja Mitrović, zajedno s nemačkim izvođačem Johenom Stehmanom, napravila je dirljivu, intimnu, duboko ličnu priču koja se tiče nas svih koji smo odrastali u SFRJ i još uvek se sećamo da je takva zemlja zaista postojala. Kroz ličnu priču autorke, s jedne, i mladog Nemca s druge strane, prenesenu kroz dečju igru i situacije iz odrastanja u Jugoslaviji i Nemačkoj osamdesetih godina prošlog veka, dobija se neverovatna mešavina emocija i humora s kojom često publika ne zna šta tačno da uradi. Jer, priča je toliko istinski jednostavna i tragična a s takvom lakoćom i veštinom isprepletana da zaista posmatrač teško može da se odluči između smeha i plača. Zbog toga na kraju ostaje jedino ćutanje. Ali na svu sreću, Sanja Mitrović je dovoljno vešta da kroz izrazito pozitivnu vibraciju koju njen autorski pečat nosi publici pruži ogromno zadovoljstvo i radost života, a što se potvrdilo na mnogobrojnim festivalima širom Evrope na kojima je igrala ovu fantastičnu predstavu.